

Behov av hjälp med andning och sondmatning

Remiss från Socialdepartementet

Remisstid 18 april 2019

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarrådet Jan Jönsson anför följande.

Ärendet

Promemorian Behov av hjälp med andning och sondmatning har tagits fram av en arbetsgrupp i Socialdepartementet utifrån ett riksdagsbeslut som stipulerar att regeringen skyndsamt bör återkomma med lagförslag som säkerställer att behov av hjälp med andning och sondmatning ska anses vara grundläggande behov som kan ge rätt till personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Lagändringen som föreslås innebär att hjälp med andning och sondmatning ska utgöra grundläggande behov som kan ge rätt till personlig assistans enligt lagen. Andning är ett nytt grundläggande behov och sondmatning likställs med det tidigare befintliga grundläggande behovet måltid. Lagändringen föreslås börja gälla den 1 juli 2019.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och socialnämnden. Socialförvaltningen har inkommit med ett kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till Socialdepartementets framlagda förslag.

Socialförvaltningen är positiv till de framlagda förslagen men vill särskilt framhålla att det är nödvändigt att det i det kommande lagstiftningsarbetet klargörs att det finns insatser vid andningsstöd och sondmatning som inte kan utgöra egenvård.

Mina synpunkter

Personer med funktionsnedsättning ska utifrån sina förutsättningar så långt som möjligt kunna leva som andra. Detta inkluderar givetvis att kunna tillgodose basala behov som att kunna andas och äta. Det är ett välfärdssamhälles självklara ansvar att se till att varje människa kan uppfylla dessa och andra grundläggande behov.

Personer som behöver hjälp med att tillgodose sina grundläggande behov kan få personlig assistans. Bland annat på grund av förändrad praxis hos Försäkringskassan

har det uppstått ovisshet angående vilken rätt till assistans man har utifrån behov av hjälp med andning och sondmatning. Rättstillämpningen har fått till följd att vissa personer som behövt hjälp med andning eller sondmatning har förlorat sin assistans. Inom den gruppen har barn varit överrepresenterade, trots att de ibland haft behov av mycket omfattande hjälp. Utvecklingen har väckt hård och berättigad kritik.

Jag välkomnar, inte minst ur ett barnperspektiv, att Socialdepartementet föreslår att det nu förtydligas att andning och sondmatning ska räknas som grundläggande behov.

Jag vill framhålla att det bör tydliggöras att hela den tid som krävs för att utföra insatserna hjälp med andning respektive sondmatning bör ingå i begreppet ”grundläggande behov”. Om bara tiden som krävs för att koppla på och av sonden räknas som grundläggande behov finns det fortfarande en risk att individer inte får den assistans de behöver.

Jag noterar och instämmer i vad socialförvaltningen anför i sitt kontorsyttrande om att det måste beaktas att all andning och sondmatning inte nödvändigtvis utgör sådana insatser som faller under begreppet egenvård utan bör bedömas som sjukvård.

Det är viktigt att riksdagen skyndsamt förtydligar att andning och sondmatning ska betraktas som grundläggande behov. Samtidigt kan det fortfarande finnas gränsdragningsproblem dels när det gäller egenvård kontra sjukvårdande insatser, och dels vilka situationer då behovet ska tillgodoses genom personlig assistans, kontra de situationer då någon annan förväntas tillgodose behovet (närstående, barnomsorg, skola).

Det får inte vara så att enskilda faller mellan stolarna och inte får sina behov tillgodosedda. Därför måste effekterna av reformen följas upp.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Remissen besvaras med hänvisning till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Stockholm den 3 april 2019

JAN JÖNSSON

Bilaga

Departementspromemoria Behov av hjälp med andning och sondmatning

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet Clara Lindblom (V) enligt följande.

För oss i Vänsterpartiet är det självklart att hjälp med andning och sondmatning är ett grundläggande behov som ska inkluderas inom rätten till personlig assistans.

Vår förhoppning är att detta är ett steg i rätt riktning mot att upphäva prejudikatet som kom 2009 och fastslog att grundläggande behov ska begränsas till att enbart gälla om behoven är integritetskänsliga. Den nya lagtolkningen ställde över en natt tusentals människor utan den nödvändiga assistans de tidigare hade rätt till. Om det här inte förändras så riskerar det promemorians ändringsförslag att endast bli ett slag i luften.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande gjordes av Rashid Mohammed och Sara Stenudd (båda V) med hänvisning till Vänsterpartiets särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Lagändringen som föreslås innebär att hjälp med andning och sondmatning ska utgöra grundläggande behov som kan ge rätt till personlig assistans enligt lagen. Förslaget kan exempelvis skapa möjligheter för barn att få sina behov tillgodosedda i hemmet vilket skulle innebära att behov av barn- och ungdomsboenden minskar.

Lagändringen föreslås börja gälla den 1 juli 2019.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och socialnämnden.

Socialförvaltningen har inkommit med ett kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 13 mars 2019 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till Socialdepartementets framlagda förslag. Tydliggörandet att sondmatning och andningshjälp ska räknas till de grundläggande behoven vid bedömning av rätten till personlig assistans och assistansersättning är positivt. Det kan exempelvis skapa möjligheter för barn att få sina behov tillgodosedda i hemmet vilket skulle innebära att behov av barn- och ungdomsboenden minskar.

Förslaget stödjer KF:s verksamhetsmål 1.4 I Stockholm får människor i behov av stöd insatser i tid präglade av hög kvalitet, evidens och rättssäkerhet. Det är viktigt att insatser anpassas till den enskildes individuella behov och utformas så att de är lättillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv. Sett ur ett rättighets- och funktionshinderperspektiv kommer lagändringen sannolikt att bidra till betydande förbättringar för de barn, unga och vuxna med funktionsnedsättning och deras närstående som berörs.

Det är viktigt att tydliggöra att hjälp med andning och sondmatning inte alltid är egenvård och att det alltid måste finnas en dokumenterad egenvårdsbedömning som görs av behandlingsansvarig legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal (läkare). En sådan bedömning kan också behöva ändras över tid. Det som vid en tidpunkt bedöms som egenvård kan vid en annan tidpunkt, beroende på de aktuella omständigheterna, ändras till att utgöra hälso- och sjukvård.

Det framgår av förslaget att det inte bedöms medföra några konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män. Stadsledningskontorets uppfattning är att det kan ha betydelse då det är vanligare att kvinnor än män tar ett stort omvårdnadsansvar. Uppföljningar visar att livssituationen för många anhöriga till personer med funktionsnedsättning påverkas negativt om nödvändigt stöd uteblir eller inte räcker till. Såväl ekonomin som övriga levnadsförhållanden påverkas.

Remissen från Socialdepartementet anses besvarad med hänvisning till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Socialförvaltningen

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 4 mars 2019 har i huvudsak följande lydelse.

Socialförvaltningen i Stockholms stad ställer sig positiv till de framlagda förslagen. Insatsen personlig assistans särskiljer sig i förhållande till andra förmåner och insatser och de senaste årens förändringar i tillämpningen av assistansen, till följd av domar från högsta förvaltningsdomstolen, har medfört instabilitet och oro för personer som mottar personlig assistans.

Förtydliganden i lagtext av vad som avses som grundläggande behov är välkomnat. Vi instämmer i det som lyfts fram, att förändringen i lagstiftningen kommer ha stor betydelse för barn och deras familjer. Detta kan också skapa möjligheter för barn att få sina behov tillgodosedda i hemmet och risken för ett ökat behov av barn- och ungdomsboenden minskar. Överlag ger lagförslaget fördelar för den enskilde och anhöriga att med rätt till assistansersättning få mer avlastning och möjlighet att leva som andra.

Att hjälpa en person med funktionsnedsättning med andning och sondmatning tangerar sjukvårdande insatser. Andning och mat/näring är grundläggande behov medan hur någon andas eller får i sig näring kan vara antingen egenvård eller hälso- och sjukvård.

I promemorian saknas beskrivning av landstingets ansvar för de insatser som inte bedöms som egenvård utan som måste delegeras. Landstinget är huvudman och ansvarar för såväl säkerhet som kostnader för de insatser som inte kan betraktas som egenvård. För många personer som har andningsstöd finns det både insatser som kan vara egenvård och insatser som den patientansvarige läkaren bedömer måste delegeras. I promemorian framstår det som att alla insatser vid andningsstöd och sondmatning alltid kan utgöra egenvård. Detta är inte korrekt och i det kommande lagstiftningsarbetet är det nödvändigt att detta klargörs. När det gäller det som bedöms utgöra egenvård är det också viktigt att det understryks att landstinget har ett viktigt ansvar för utbildningsinsatser.

Vissa personer kan genom lagändringen bli berättigade till personlig assistans vilket kan leda till en ökad kostnad hos kommunen, men det bedöms vara en liten grupp. Antalet personer som erhåller rätt till assistansersättning förväntas öka genom lagförslaget vilket då genererar en minskad kostnad hos kommunen.